

DARBA AIZSARDZĪBAS INSTRUKCIJA Nr. 4

DROŠĪBAS ZĪMJU LIETOŠANĀ

1. VISPĀRĒJĀS PRASĪBAS

- 1.1. Instrukcija nosaka darba aizsardzības prasības drošības zīmju lietošanā.
- 1.2. Drošības zīme ir uz konkrētu objektu, darbību vai situāciju attiecināma zīme, signālkršojums, akustisks vai roku signāls, kā arī vārdiska saziņa, kas sniedz drošības informāciju darba vietā.
- 1.3. Darba vietā, ņemot vērā attiecīgo situāciju, lieto šādas drošības zīmes:
 - 1.3.1. **aizlieguma zīme** - zīme, kas aizliedz darbību, kura var radīt bīstamu situāciju;
 - 1.3.2. **brīdinājuma zīme** - zīme, kas brīdina par risku vai bīstamību;
 - 1.3.3. **rīkojuma zīme** - zīme, kas norāda uz konkrētu darbību;
 - 1.3.4. **pirmās palīdzības, evakuācijas izeju un glābšanas papildizeju zīme** - zīme, kas sniedz informāciju par pirmās palīdzības sniegšanas vietām, evakuācijas izejām un glābšanas papildizejām;
 - 1.3.5. **ugunsdrošības zīme** - zīme, kas sniedz informāciju par ugunsdzēsības iekārtām un līdzekļiem, un to atrašanās vietām, kā arī informāciju par apzīmējumiem evakuācijas plānos vai ugunsdzēsības, glābšanas un civilās aizsardzības pasākumu plānos;
 - 1.3.6. **informācijas zīme** - zīme, kas sniedz papildinformāciju par augstāk minētajām zīmēm;
 - 1.3.7. **signālkršojums** - kršojums ar specifisku nozīmi;

 - 1.3.8. **izgaismota zīme** - zīme, kas izgatavota, izmantojot puscaurspīdīgu vai caurspīdīgu materiālu, un ir no iekšpuses vai aizmugures izgaismota;
 - 1.3.9. **akustisks signāls** - kodēts (iepriekš noteikts) skaņas signāls, kas tiek pārraidīts ar attiecīgu ierīci, neizmantojot cilvēka balsi vai to atdarinošu mākslīgi radītu balsi;
 - 1.3.10. **vārdiska saziņa** - saziņa, kas sniedz kodētu (iepriekš noteiktu) drošības informāciju ar cilvēka balsi vai to atdarinošu mākslīgi radītu balsi, izmantojot piemērotu ierīci;
 - 1.3.11. **roku signāls** - signāls, kas sniedz kodētu (iepriekš noteiktu) drošības informāciju ar roku un plaukstu kustībām vai pozīcijām personām, kuras izpilda apkārtējiem bīstamus manevrus vai atrodas šo manevru darbības zonā.
- 1.4. Darba devējs nodrošina ar drošības zīmēm darba vietas, kurās darba vides risku vai nopietnas un tiešas briesmas nevar novērst vai samazināt ar kolektīvās aizsardzības tehniskajiem līdzekļiem, kā arī darba organizācijā lietotajiem līdzekļiem, metodēm un procedūrām. Darba devējs ir atbildīgs par attiecīgo drošības zīmju uzturēšanu.

Darba devējs, izvēloties drošības zīmes, ņem vērā jebkuru darba vides risku darba vietā.

- 1.5. Nodarbināto iepazīstina ar darba vietā lietotajām drošības zīmēm un drošības zīmju (īpaši signālu un vārdiskas saziņas) nozīmi, kā arī instruē par drošības zīmju lietošanu.

2. PRASĪBAS DARBA VIETĀS IZMANTOJAMĀM DROŠĪBAS ZĪMĒM

- 2.1. Drošības zīmes iedala pastāvīgajās zīmēs un īpašiem gadījumiem paredzētajās zīmēs.

2.2. Pastāvīgi lieto:

- 2.2.1. aizlieguma, brīdinājuma, rīkojuma un ugunsdrošības, kā arī pirmās palīdzības, evakuācijas un glābšanās papildzīžu zīmes;
- 2.2.2. drošības zīmes uz konteineriem un cauruļvadiem;
- 2.2.3. signālkrašojumu vai drošības zīmes tādu vietu apzīmēšanai, kurās iespējama sadursme ar šķēršļiem, krišana vai pastāv krītošu objektu draudi;
- 2.2.4. signālkrašojumu transporta maršrutu apzīmēšanai.

2.3. Īpašos gadījumos lieto:

- 2.3.1. izgaismotu zīmi, akustisku signālu vai vārdisku saziņu, ja nepieciešams informēt par bīstamību vai risku, dot norādījumus par konkrētas darbības izpildi, kā arī evakuācijas gadījumos, ņemot vērā iespēju savstarpēji aizvietot vai lietot kopā zīmes saskaņā ar instrukciju;
- 2.3.2. roku signālu vai vārdisku saziņu, ja nepieciešams dot norādījumus nodarbinātajiem, kuri izpilda bīstamus manevrus.

2.4. Kopā var lietot šādas drošības zīmes:

- 2.4.1. izgaismota zīme un akustisks signāls;
- 2.4.2. izgaismota zīme un vārdiska saziņa;
- 2.4.3. roku signāls un vārdiska saziņa.

- 2.5. Signālkrašojuma nozīme darba vietā noteikta instrukcijas 1.pielikumā.

2.6. Lai nodrošinātu drošības zīmes efektivitāti, nedrīkst:

- 2.6.1. izmantot tādus priekšmetus, kas traucē zīmes redzamību, vai skaņas avotus, kas traucē signāla dzirdamību;
- 2.6.2. vienlaikus izmantot divas vai vairākas līdzīgas izgaismotas zīmes;
- 2.6.3. izmantot izgaismotu zīmi cita gaismas avota tuvumā;
- 2.6.4. vienlaikus izmantot divus vai vairākus akustiskus signālus;
- 2.6.5. izmantot akustisku signālu, ja apkārtējā trokšņa līmenis ir augsts.

- 2.7. Uzstādīto drošības zīmju un/vai signalizācijas ierīču daudzums un novietojums atbilst to darbības zonai un objekta bīstamības pakāpei.

- 2.8. Drošības zīmes, kuru darbībai nepieciešama enerģija, apgādājamās ar garantētu papildu enerģijas avotu, ja iespējama pastāvīgā enerģijas avota atslēgšanās.

- 2.9. Izgaismotas zīmes un akustiska signāla ieslēgšana norāda uz attiecīgas darbības sākumu, un tie paliek ieslēgti līdz darbības beigām. Izgaismota zīme un akustisks signāls ir gatavs atkārtotai ieslēgšanai uzreiz pēc lietošanas.

- 2.10. Izgaismotas zīmes un akustiska signāla funkcionēšanu un efektivitāti pārbauda pirms tā uzstādīšanas un turpmāk ne retāk kā reizi mēnesī.
- 2.11. Ja darba vietā ir apgrūtināta dzirdamība vai redzamība (arī lietojamo individuālo aizsardzības līdzekļu dēļ), attiecīgās drošības zīmes papildina vai aizvieto ar citām, kuras nodrošina informācijas uztveršanu.
- 2.12. Teritorijas, telpas vai vietas, kurās glabā bīstamās vielas, apzīmē ar atbilstošu brīdinājuma zīmi (2.pielikums).

3. PRASĪBAS DROŠĪBAS ZĪMĒM

- 3.1. Drošības zīmes forma un krāsa atbilst instrukcijas 2.pielikumā noteiktajām prasībām.
- 3.2. Piktogramma uz drošības zīmes (figūra, kura atveido situāciju vai norāda konkrētu (īpašu) darbību) ir pēc iespējas vienkārša un satur tikai būtiskas detaļas.
- 3.3. Drošības zīmi izgatavo no trieciendroša materiāla, kas ir izturīgs pret klimatisko apstākļu un dažādu darba vides faktoru iedarbību. Ja dabīgā apgaismojuma līmenis nav pietiekams, lieto, atstarojošus materiālus vai mākslīgo apgaismojumu.
- 3.4. Drošības zīmes izmēri, krāsojums un fotometrija nodrošina tās saskatāmību un saprotamību.
- 3.5. Drošības zīmi novieto piemērotā augstumā nodarbinātā redzes laukā attiecīgā bīstamā objekta tuvumā, viegli pieejamā vietā, ņemot vērā jebkurus šķēršļus, kā arī piekļūšanu izejām briesmu gadījumā.
- 3.6. Ja beidzas objekta bīstamība, attiecīgo drošības zīmi noņem.

4. PRASĪBAS CAURUĻVADU MARKĒŠANAI UN DROŠĪBAS ZĪMĒM UZ KONTEINERIEM UN CAURUĻVADIEM

- 4.1. Cauruļvadus markē atbilstoši to saturam, ievērojot šādas prasības:
 - 4.1.1. zils – skābeklis;
 - 4.1.2. zaļš – ūdens;
 - 4.1.3. sarkans – tvaiks;
 - 4.1.4. pelēks – gaiss;
 - 4.1.5. dzeltens – degoša gāze;
 - 4.1.6. melns – nedegoša gāze (šķidrums);
 - 4.1.7. oranžs – skābe;
 - 4.1.8. violets – sārms;
 - 4.1.9. brūns – degošs šķidrums.
- 4.2. Plūstošo vielu konteinerus, kā arī atklātus cauruļvadus, kuros atrodas vai kuros tiek transportētas plūstošās vielas, apzīmē ar brīdinājuma zīmēm atbilstoši instrukcijas prasībām, ja attiecīgajos normatīvajos aktos nav noteikts citādi. Brīdinājuma zīmes var papildināt ar informāciju par bīstamo vielu (nosaukums, formula un bīstamības raksturojums).
- 4.3. Brīdinājuma zīmes stingri piestiprina, uzlīmē vai uzkrāso uz konteineru redzamās puses (pusēm).

- 4.4. Brīdinājuma zīmes novieto uz cauruļvadiem redzamā vietā visbīstamāko vietu tuvumā (pie ventiļiem un savienojumiem).

5. PRASĪBAS UGUNSDZĒŠANAS LĪDZEKĻU ATRAŠANĀS VIETAS APZĪMĒŠANAI

- 5.1. Ugunsdrošības līdzekļu atrašanās vietas apzīmē ar ugunsdrošības zīmēm, atbilstoši normatīvo aktu prasībām
- 5.2. Norādes zīme ir saprotama, lai ugunsdzēsšanas līdzekli varētu viegli identificēt.

6. PRASĪBAS ŠĶĒRŠĻU, BĪSTAMU VIETU UN TRANSPORTA MARŠRUTU APZĪMĒŠANAI

- 6.1. Vietas, kurās iespējama sadursme ar šķēršļiem, krišana vai pastāv krītošu objektu draudi, apzīmē ar labi pamanāmu svītrotu signālkrāsojumu.
- 6.2. Signālkrāsojuma izmēri ir proporcionāli šķēršļu vai bīstamo vietu izmēriem.
- 6.3. Transportlīdzekļu kustības maršrutus telpās, kur tas nepieciešams nodarbināto aizsardzībai, apzīmē ar krāsotām, skaidri redzamām, nepārtrauktām svītrām (baltām vai dzeltenām), ņemot vērā grīdas seguma krāsu.
- 6.4. Svītras izvietotā, lai tās norādītu drošu distanci starp transportlīdzekļiem un jebkuru objektu, kurš var atrasties blakus, kā arī starp gājējiem un transportlīdzekļiem.

7. PRASĪBAS IZGAISMOTĀM ZĪMĒM

- 7.1. Izgaismotas zīmes izstarotā gaisma kontrastē ar apkārtējo vidi, neapzīlbinot un nodrošinot zīmes skaidru redzamību.
- 7.2. Zīmes izstarotais spīdošais laukums var būt vienkrāsains vai tajā var būt piktogramma uz noteikta fona.
- 7.3. Ja izgaismota zīme var izstarot pārtrauktu un nepārtrauktu gaismas signālu, pārtrauktais signāls informē par augstāku bīstamības pakāpi vai neatliekamā darbību. Pārtraukta gaismas signāla frekvence un izstarojuma ilgums ir tāds, lai to nevarētu sajaukt ar nepārtraukti izgaismotu zīmi un tas nodrošinātu pareizu informācijas uztveri.
- 7.4. Ja pārtrauktus gaismas signālus izstarojošu izgaismotu zīmi lieto akustiska signāla vietā vai kopā ar akustisku signālu, izmanto viena veida kodētu informāciju.
- 7.5. Pārtrauktus gaismas signālus izstarojošas izgaismotas zīmes, kuras informē par briesmām, uzrauga īpaši vai apgādā ar papildu gaismas avotu.

8. PRASĪBAS AKUSTISKIEM SIGNĀLIEM

- 8.1. Akustiskā signāla skaņas līmenis ir ievērojami augstāks par apkārtējā trokšņa līmeni, bet ne pārmērīgs vai sāpju sajūtu izraisošs. Signāla

garums un intervāls starp signāliem vai signālu grupām ir skaidri atšķirams no citiem akustiskiem signāliem vai apkārtējā trokšņa.

- 8.2. Ja ierīce var radīt akustisku signālu mainīgās un nemainīgās frekvencēs, mainīgās frekvences informē par augstāku bīstamības pakāpi vai neatliekamu darbību.
- 8.3. Akustisks signāls, kas informē par evakuāciju, ir nepārtraukts.

9. PRASĪBAS VĀRDISKAI SAZIŅAI

- 9.1. Vārdiska saziņa var būt tieša (cilvēka balss) vai netieša (cilvēka balsi atdarinoša mākslīga balss, kura tiek pārraidīta ar piemērotu ierīci).
- 9.2. Vārdiska saziņa starp runātāju vai runas emiteru un vienu vai vairākiem klausītājiem notiek, izmantojot atsevišķus vārdus, frāzes vai īsu tekstu (arī kodētu).
- 9.3. Izteikts paziņojums vai komanda ir pēc iespējas īsa, vienkārša un skaidra. Runātāja runas prasme un klausītāja dzirdes spējas garantē drošu vārdisku saziņu.
- 9.4. Vārdiskā saziņā iesaistītai personai nepieciešamas pietiekamas valodas zināšanas, lai izteiktais paziņojums vai komanda tiktu pareizi saprasta un tai sekotu drošības prasībām atbilstoša rīcība.
- 9.5. Ja vārdisku saziņu izmanto roku signāla vietā, lieto šādus koda vārdus:
 - 9.5.1. "**Sākt!**" - lai norādītu darbības sākšanu;
 - 9.5.2. "**Stop!**" - lai pārtrauktu kustību;
 - 9.5.3. "**Beigt!**" - lai izbeigtu darbību;
 - 9.5.4. "**Celt!**" - lai celtu kravu;
 - 9.5.5. "**Zemāk!**" - lai kravu nolaistu zemāk;
 - 9.5.6. "**Bīstami!**" - lai novērstu avārijas situāciju;
 - 9.5.7. "**Ātrāk!**" - lai paātrinātu kustību drošības nolūkā;
 - 9.5.8. "**Lēnāk!**" - lai palēninātu kustību drošības nolūkā.
- 9.6. Ja vārdisku saziņu izmanto kopā ar roku signālu, lieto šādus koda vārdus, tos papildinot ar atbilstošiem roku signāliem:
 - 9.6.1. "**Uz priekšu!**" - lai kravu pārvietotu uz priekšu;
 - 9.6.2. "**Atpakaļ!**" - lai kravu pārvietotu atpakaļ;
 - 9.6.3. "**Pa labi!**" - lai kravu pārvietotu pa labi;
 - 9.6.4. "**Pa kreisi!**" - lai kravu pārvietotu pa kreisi.

10. PRASĪBAS ROKU SIGNĀLIEM

- 10.1. Darba vietās lietotie roku signāli ir precīzi, plaši, vienkārši izpildāmi, skaidri redzami, saprotami, un tie atbilst instrukcijas 3.pielikumā noteiktajām prasībām.
- 10.2. Ja roku signālu rāda ar abām rokām, tās pārvieto simetriski un rāda tikai vienu signālu.

- 10.3.** Roku signāli var atšķirties no instrukcijas 3.pielikumā norādītajiem, ja tie ir saprotami un garantē līdzvērtīgu drošības līmeni, taču instrukcijas 3.pielikumā norādīto roku signālu nozīmi nedrīkst mainīt.
- 10.4.** Persona, kura rāda roku signālus (turpmāk - signalizētājs) personai, kura šos signālus saņem (turpmāk - operators), redz visus manevrus, lai pati netiktu apdraudēta. Ja šis nosacījums nav izpildāms, papildus norīko vienu vai vairākus signalizētājus.
- 10.5.** Signalizētāja pienākumos ietilpst tikai manevru vadīšana, lai nodrošinātu citu nodarbināto drošību.
- 10.6.** Ja operators nespēj droši izpildīt saņemto norādījumu, viņš pārtrauc manevru un pieprasa no signalizētāja jaunu norādījumu.
- 10.7.** Signalizētājs obligāti lieto spilgtas krāsas labi saredzamus atšķirības priekšmetus (jaku, aizsargķiveri, rokas apsēju, zizli vai citus līdzīgus priekšmetus). Minētos atšķirības priekšmetus nedrīkst lietot citi nodarbinātie.

Signālkrašojuma nozīme

N.p.k.	Krāsa	Drošības zīme	Krašojuma nozīme
1.	Sarkana	-	Stāt! Izslēgt! Avārijas atslēgšanas ierīce Evakuācija
		Aizlieguma zīme	Bīstama darbība, bīstams objekts
		Ugunsdrošības zīme	Ugunsdzēsības iekārtas un līdzekļi un to atrašanās vietas
2.	Dzeltena vai dzintara krāsa	Brīdinājuma zīme	Esi uzmanīgs! Ievēro piesardzību! Pārliecinies!
3.	Zila	Rīkojuma zīme	Konkrēta uzvedība vai darbība Lieto individuālās aizsardzības līdzekļus!
4.	Zaļa	-	Nav bīstamības, atgriezties normālā režīmā
		Pirmās palīdzības vai evakuācijas izeju un glābšanas papildizeju zīmes	Durvis, izejas, maršruti, iekārtas, ierīces

Darba vietās lietojamās drošības zīmes

I. Aizlieguma zīmes

1. Aizlieguma zīmes ir apļa formā ar melnu piktogrammu uz balta fona, malas un diagonālā līnija - sarkana (sarkanā daļa ir vismaz 35 procenti no zīmes laukuma).

2. Darba vietā lieto šādas aizlieguma zīmes:

2.1. nesmēkēt

2.2. smēķēšana un atklāta liesma aizliegta

2.3. gājēju kustība aizliegta

2.4. nedzēst ar ūdeni

2.5. nav dzerams

2.6. nepiederošām personām kustība aizliegta

2.7. iekšējā transporta kustība aizliegta

2.8. nepieskerties

2.9. aizliegts (ar skaidrojošu uzrakstu)

2.10. nestāvēt zem kravas

2.11. sastatņu montāža

II. Brīdinājuma zīmes

3. Brīdinājuma zīmes ir trijstūra formā ar melnu piktogrammu uz dzeltena fona, malas - melnas (dzeltenā daļa ir vismaz 50 procentu no zīmes laukuma).

4. Darba vietās lieto šādas brīdinājuma zīmes:

4.1. degoša viela vai ugunsbīstama telpa

4.2. eksplozīva viela vai sprādzienbīstama telpa

4.3. toksiska viela

4.4. kodīga viela

4.5. radioaktīva viela vai jonizējošs starojums

4.6. uzmanību, pacelta krava

4.7. iekšējais transports

4.8. bīstami, elektrība

4.9. vispārēja bīstamība

4.10. lāzera stars

4.11. oksidējoša viela

4.12. nejonizējoša radiācija vai starojums

4.13. spēcīgs magnētiskais lauks

4.14. uzmanību, šķēršļi

4.15. uzmanību, nelidzens

4.16. bioloģiskais risks

4.17. zema temperatūra

4.18. kaitīga vai kairinoša
viela*

4.19. eksplozīva vide

4.20. sastatnes

4.21. uzmanību, pakāpiens

4.22. uzmanību, slidens

4.23. dziļš ūdens

4.24. zemējums

4.25. uzmanību, krītoši
objekti

4.26. augsta temperatūra

4.27. uzmanību, karsta
virsmā

UZMANĪBU, KARSTS TVAIKS

4.28 uzmanību,
karsts tvaiks

Piezīme.

* Šīs zīmes fons ir dzintara krāsā, lai atšķirtu to no līdzīgas ceļazīmes.

III. Rīkojuma zīmes

5. Rīkojuma zīmes ir apļa formā ar baltu piktoqrammu uz zila fona (zilā daļa ir vismaz 50 procentu no zīmes laukuma).

6. Darba vietās lieto šādas rīkojuma zīmes:

6.1. jālieto aizsargbrilles

6.2. jālieto aizsargķivere

6.3. jālieto dzirdes aizsardzības līdzekļi

6.4. jālieto gāzmaska, respirators

6.5. jālieto darba apavi

6.6. jālieto aizsargcimdi

6.7. jālieto aizsargkostīms

6.8. jālieto sejas aizsardzības līdzekļi

6.9. jālieto aizsargjosta

6.10. jālieto respirators

6.11 jālieto antistatiski apavi

6.12. jālieto sejas maska

6.13. gājēju ceļš (maršruts)

6.14. vispārīgā rīkojuma zīme (lieto kopā ar citām zīmēm)

IV. Pirmās palīdzības un glābšanas papildizeju zīmes

7. Pirmās palīdzības un glābšanas papildizeju zīmes ir taisnstūra vai kvadrāta formā ar baltu piktogrammu uz zaļa fona (zaļā daļa ir vismaz 50 procentu no zīmes laukuma).

8. Darba vietās lieto šādas pirmās palīdzības zīmes:

8.1. pirmās palīdzības punkts

8.2. nestuves

8.3. sanitārā apstrāde

8.4. acu skalošana

8.5. elpošanas līdzekļi

8.6. pārsiešanas līdzekļi

8.7. droša pulcēšanās vieta

8.8. atdzīvināšanas līdzekļi

8.9. tālrunis neatliekamās medicīniskās palīdzības izsaukšanai

9. Darba vietās lieto šādas glābšanas papildizeju (evakuācijas) zīmes:

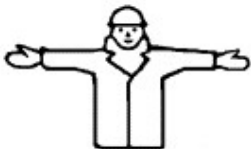

9.1.papildizeja, ceļš, maršruts

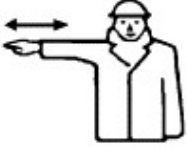
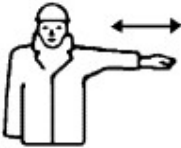

9.2. kustības virziens

Darba vietās lietojamie roku signāli

Darba vietās lieto šādus roku signālus, ja attiecīgajos normatīvajos aktos nav noteikts citādi:

N. p.k.	Signāls	Nozīme	Apraksts	Ilustrācija
1	2	3	4	5
1.	Sākt!	Uzmanību Sākt darbību	Abas rokas izstieptas horizontāli ar delnām uz priekšu	
2.	Stop!	Pārtraukt kustību	Labā roka pacelta augšā ar delnu uz priekšu	
3.	Beigt!	Izbeigt darbību	Abas rokas savienotas krūšu augstumā	
4.	Celt!	Pacelt kravu	Labā roka pacelta augšā ar delnu uz priekšu un izdara lēnas apļveida kustības	
5.	Zemāk!	Nolaist kravu	Labā roka nolaista lejā ar delnu uz iekšu un izdara lēnas apļveida kustības	
6.	Vertikālā distance	Samazināt vai palielināt vertikālo distanci	Ar rokām norāda būtisko distanci	
7.	Virzīt uz priekšu!	Kravu pārvietot uz priekšu	Abas rokas saliektas ar delnām uz augšu un izdara lēnas kustības uz ķermeņa pusi	

8.	Virzīt atpakaļ!	Kravu pārvietot atpakaļ	Abas rokas saliektas ar delnām uz leju un izdara lēnas kustības prom no ķermeņa	
9.	Pa labi no signalizētāja	Kravu pārvietot pa labi	Labā roka izstiepta horizontāli ar delnu uz leju un lēni izdara sīkas kustības pa labi	
10.	Pa kreisi no signalizētāja	Kravu pārvietot pa kreisi	Kreisā roka izstiepta horizontāli ar delnu uz leju un lēni izdara sīkas kustības pa kreisi	
11.	Horizontālā distance	Samazināt vai palielināt horizontālo distanci	Ar rokām norāda būtisko distanci	
12.	Bīstami!	Novērst avārijas situāciju	Abas rokas paceltas augšā ar delnām uz priekšu	
13.	Ātrāk!	Paātrināt kustību	Visas kustības izdara ātrāk	
14.	Lēnāk!	Palēnināt kustību	Visas kustības izdara lēnāk	